

Duyuru Tarihi : 17.05.2006
Duyuru No : DUYURU/2006-105

EUROBONDLARIN İTFASI VE ALIM-SATIMINDAN ELDE EDİLEN GETİRİLERİN GERÇEK KİŞİLER YÖNÜNDEN VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN TEBLİĞ TASLAĞI

258 SERİ NO'LU GELİR VERGİSİ GENEL TEBLİĞ TASLAĞI

Gelir Vergisi Kanununa 5281 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen Geçici 67 nci maddenin 1 numaralı fıkrasına göre, bankalar ve aracı kurumlar tarafından menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark ile alış ve itfa bedelleri arasındaki fark ve dönemsel getiriler üzerinden % 15 oranında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Hazine tarafından yurt içinde ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen gelirler söz konusu madde gereğince tevkifata tabi tutulmaktadır. Ancak, dış borçlanma programı çerçevesinde yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) itfası ve alım-satımı neticesinde elde edilen gelirler madde kapsamı dışında bırakıldığından, bu gelirler üzerinden Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılmamaktadır. Bu uygulamada, Eurobondların ihraç tarihinin önemi bulunmamaktadır.

Bu Tebliğde, Eurobondların itfası ve alım-satımından elde edilen gelirlerin gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesine ilişkin açıklamaların yanısıra, Geçici 67 nci madde ile getirilen düzenlemenin uygulanmasına ilişkin olarak Başkanlığımıza iletilen konular hakkında açıklamalara yer verilmektedir.

I- HAZİNE TARAFINDAN YURT DIŞINDA İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERDEN ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

1. Yasal Düzenlemeler

Gelirin toplanması ve beyanı ile yıllık beyanname verilmeyen haller, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bir kısım gelirlerin beyannameye dahil edilip edilmeyeceği hususları Gelir Vergisi Kanununun 85 ve 86 ncı maddesinde, Devlet tahvili ve Hazine bonoları faiz gelirleri ve bu kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlara yönelik hükümler ise aynı Kanunun 75, 76, mükerrer 80 ve 81 ile Geçici 59 uncu maddelerinde düzenlenmiştir.

Söz konusu maddelerdeki düzenlemelere aşağıda yer verilmiştir:

“Gelirin toplanması ve beyan

Madde 85- Mükellefler, ikinci maddede yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratları için bu Kanunda aksine hüküm olmadıkça yıllık beyanname verirler. Bu Kanuna göre beyanı gereken gelirlerin yıllık beyannameye toplanması zorunludur.

Tacirlerle çiftçiler ve serbest meslek erbabı ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile, yıllık beyanname verirler. Bu hüküm şirketlerin faaliyet ve tasfiye dönemlerine şamil olmak üzere kolektif şirket ortakları ile komanditeler hakkında da uygulanır.

Yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlar:

1.Mükellefin bunları Türkiye’de hesaplarına intikal ettirdiği yılda;

2.Türkiye’de hesaplara intikal ettirilmemesinin mükellefin iradesi dışındaki sebeplerden ileri geldiği tevsik olunan hallerde, mükellefin bunlara tasarruf edebildiği yılda;

elde edilmiş sayılır.

Toplama yapılmayan haller

Madde 86- Aşağıda belirtilen gelirler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

1. Tam mükellefiyette;

a) Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlar, bu Kanunun 75 inci maddesinin (15) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı,

b) Tek işverenden alınmış ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler (birden fazla işverenden ücret almakla beraber birden sonraki işverenden aldıkları ücretlerinin toplamı, 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı aşmayan mükelleflerin, tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretleri dahil),

c) Vergiye tabi gelir toplamının [(a) ve (b) bentlerinde belirtilenler hariç] 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı aşmaması koşuluyla, Türkiye’de tevkifata tabi tutulmuş olan; birden fazla işverenden elde edilen ücretler, menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratları,

d) Bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon lirayı (2005/9826 sayılı B.K.K. ile 2006 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere 875 YTL) aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları.

2. Dar mükellefiyette, tamamı Türkiye’de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar.

Geçici Madde 59- 31/12/2007 tarihine kadar, 26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının; 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla bulunacak tutar gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnadan yararlananlar, mükerrer 80 inci ve geçici 56 ncı maddelerde yer alan istisnalardan ayrıca yararlanamaz.

Ticari işletmelere ait olan her tür gelirler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz.”

Ayrıca Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde, her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerin menkul sermaye iradı olduğu hükmüne yer verilmiştir.

Yine aynı Kanunun “İrat Sayılmayan Haller” başlıklı 76 ncı maddesinde de, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları, döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmın, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Ancak, indirim oranı uygulaması 01/01/2006 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere 5281 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

Değer artış kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin hükümler ise Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 80 ve müteakip maddelerinde yer almaktadır.

Bu hükümler çerçevesinde Eurobondlardan elde edilen itfa gelirleri ile alım-satım kazançlarının vergilendirilmesi aşağıdaki şekilde yapılacaktır.

2. Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinde; ticari, zirai veya mesleki faaliyet dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde edilen kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmekte olup, yukarıda da belirtildiği üzere, her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri menkul sermaye iradı olarak kabul edilmektedir.

Vergi uygulaması bakımından, Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler de (Eurobond) Devlet tahvili ve Hazine bonusu gibi değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 7/a bendine göre % 0 (Sıfır) oranında tevkifata tabi tutulmakta olup, vergi uygulamasında tevkifat oranı sıfır olarak belirlenmiş kazançlar tevkifatlı kabul edilmektedir.

Eurobondların döviz cinsinden ihraç edilmesi nedeniyle elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanmamaktadır.

Geçici 59 uncu madde hükmüne göre, 31/12/2007 tarihine kadar uygulanmak üzere, 26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar toplamının 2005 yılında 174.033,88 YTL'si 2006 ve 2007 yıllarında ise bu tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmasıyla bulunacak tutar gelir vergisinden istisna edilmiştir. İstisna kapsamına giren kazançlar için yıllık beyanname verilmeyeceği gibi, diğer gelirler dolayısıyla verilecek beyannameye bu kazançlar dahil edilmeyecektir.

Bu kapsamda, gerek 01/01/2006 tarihinden önce gerekse bu tarihten sonra ihraç edilen Eurobondların elde tutulması sürecinde elde edilen faiz gelirlerinin tam ve dar mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

2.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler

Gelir Vergisi Kanununun 3 üncü maddesine göre, tam mükellef gerçek kişiler Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilmektedir.

Tam mükellef gerçek kişilerce elde edilen faiz gelirin 26/07/2001 tarihinden önce ihraç edilen Eurobondlara ilişkin olması halinde, bu gelirlere Geçici 59 uncu maddedeki istisna uygulanmayacak olup, faiz gelirin 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan beyan sınırını aşması halinde, tamamının yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir.

31/12/2007 tarihine kadar uygulanmak üzere, 26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Eurobondlardan faiz geliri elde edilmesi durumunda ise, Geçici 59 uncu maddeye göre ilgili yıl için belirlenmiş istisna tutarı düşülecek olup, kalan tutarın beyan sınırını aşması halinde bu tutarın tamamı beyan edilecektir.

Tam mükellef gerçek kişilerce elde edilen faiz gelirin 01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen Eurobondlara ilişkin olması halinde, bu gelirlere Geçici 59 uncu maddedeki istisna uygulanmayacak, beyan sınırının aşılması halinde, tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Eurobondların döviz cinsinden ihraç edilmesi nedeniyle, bu kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmadığı gibi, elde edilen gelirlere indirim oranı uygulaması da söz konusu değildir. Bu uygulamada Eurobondların ihraç tarihinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

2.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler

Gelir Vergisi Kanununun 6 ncı maddesine göre, Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler (dar mükellefler) sadece Türkiye içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmekte olup, aynı Kanunun 7 nci maddesinde de, kazancın Türkiye'de elde edilmesi sermayenin Türkiye'de yatırılmış olmasına bağlanmıştır.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Kanununun 86 ncı maddesinin 2 numaralı fıkrasına göre, dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen ve tamamı Türkiye’de tevki suretiyle vergilendirilmiş olan menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecek, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Dar mükellef gerçek kişilerce Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri, Türkiye’de tevki suretiyle vergilendirilmiş kabul edildiğinden, bu kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyeceği gibi, diğer gelirlerin beyanı halinde de beyannameye dahil edilmeyecektir.

3. Değer Artış Kazançlarının Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 80 inci maddesine göre, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar değer artış kazancı olarak vergilendirilmektedir.

Söz konusu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarında vergilendirmeye esas alınacak kazanç, Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 81 inci maddesine göre elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan kıymetin maliyet bedeli ile elden çıkarılma dolayısıyla yapılan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunacaktır.

Eurobondların elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Yeni Türk Lirası karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Yeni Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin düşülmesi sonucu hesaplanacaktır.

Bu durumda, gerek 01/01/2006 tarihinden önce gerekse bu tarihten sonra Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tam ve dar mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

3.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler

Tam mükellef gerçek kişilerce, 26/07/2001 tarihinden önce ihraç edilen Eurobondlardan değer artış kazancı elde edilmiş olması halinde, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59 uncu maddesinde yer alan istisna uygulanmayacak olup, maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazanç, tutarı ne olursa olsun beyan edilecektir.

Kazancın tespitinde, maliyet (iktisap) bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecektir. Ancak, bu endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının % 10 veya üzerinde olması şarttır.

31/12/2007 tarihine kadar uygulanmak üzere, 26/07/2001-31/12/2005 tarihleri arasında ihraç edilen Eurobondlarla ilgili olarak değer artış kazancı elde edilmesi durumunda, maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazanç tutarından Geçici 59 uncu maddede yer alan istisna tutarı düşülecek ve kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.

01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edilen Eurobondlardan alım-satım kazancı elde edilmesi durumunda da, Geçici 59 uncu ve mükerrer 80 inci maddedeki istisna uygulanmayacak, maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak kazanç, tutarı ne olursa olsun beyan edilecektir.

3.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler

Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesine göre, diğer kazanç ve iratlar için bu kazancı doğuran işin veya muamelenin Türkiye’de ifa edilmesi veya Türkiye’de değerlendirilmesi, kazanç ve iradın Türkiye’de elde edildiğini göstermektedir. Aynı maddede değerlendirmeden maksadın ödemenin Türkiye’de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye’de ödeyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına intikal ettirilmesi veya karından ayrılması şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda, yurt dışında ihraç edilen Eurobondların yine yurt dışında yerleşik kişiler tarafından Türkiye’de yerleşik bir kuruluştaki hesap açılması suretiyle Türkiye’de alım-satımının yapılması halinde elde edilen değer artış kazançları Türkiye’de vergiye tabi bulunmaktadır.

Gelir Vergisi Kanununun 101 inci maddesine göre; menkul malların ve hakların elden çıkarılmasından doğan diğer kazanç ve iratların mal ve hakların Türkiye’de elden çıkarıldığı yerin vergi dairesine, kazancın iktisap olunduğu tarihten itibaren 15 gün içinde münferit beyanname ile beyan edilmesi zorunludur.

Kanunun 107 nci maddesinde ise dar mükellefiyette; mükellefin Türkiye’de daimi temsilcisi mevcutsa mükellef hesabına daimi temsilci (Türkiye’de birden fazla daimi temsilcisinin mevcudiyeti halinde, mükellefin tayin edeceği, tarhiyat tarihine kadar böyle bir tayin yapılmamışsa temsilcilerden herhangi birisi), daimi temsilci mevcut değilse kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlayanlar, tarhiyata muhatap tutulmuşlardır.

Bu durumda, dar mükelleflerin değer artış kazancı elde etmeleri halinde vergilendirmeye esas kazanç dar mükellef gerçek kişinin daimi temsilcisi tarafından kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içerisinde münferit beyanname ile beyan edilecektir.

Öte yandan, Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 81 inci maddesi gereğince, dar mükelleflerin yabancı sermaye mevzuatına göre ilgili mercilerden izin almak suretiyle, Türkiye’ye bizzat getirdikleri nakdi veya aynı sermaye karşılığında iktisap ettikleri menkul kıymetleri elden çıkarmalarından doğan değer artış kazançlarının hesabında kur farkından doğan kazançları dikkate alınmamaktadır.

Dolayısıyla, dar mükellef gerçek kişilerin Eurobond alım-satımından elde ettikleri değer artış kazançlarının hesabında, kur farkları dikkate alınmayacağı gibi maliyet (iktisap) bedeli endekslemesi de yapılmayacaktır.

Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen borçlanma senetlerinin (Eurobondların) yurtdışında yerleşik ve dar mükellefiyet esasında vergilendirilen gerçek kişiler ve kurumlarca, Türkiye’de yerleşik kurumlardan sadece alış veya bu kurumlara sadece satış işleminin yapılmış olması durumunda; alış veya satış işlemini yapan Türkiye’de yerleşik kurumların bu işlem nedeniyle herhangi bir tarhiyata muhatap tutulması veya söz konusu dar mükellef kişi ve kurumlardan herhangi bir vergi tevkifatı yapılması söz konusu olmayacaktır.

4. Konu ile İlgili Özellik Arzeden Hususlar

Tebliğ’in bu bölümünde, sadece Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) elde tutulması ve elden çıkarılması durumunda yapılacak vergilendirme işlemleri konusunda açıklama yapılmış olup, birden fazla gelir unsurundan gelir elde edilmesi durumunda 11/02/2004 tarih ve 16 numaralı Gelir Vergisi Sirkülerinde yapılan açıklamaların dikkate alınması gerekmektedir.

Tam mükellefiyete tabi mükelleflerin yabancı memleketlerde elde ettikleri kazanç ve iratlar için mahallinde ödedikleri benzer vergiler Gelir Vergisi Kanununun 123 üncü madde hükümleri çerçevesinde, Türkiye’de tarh edilen gelir vergisinin yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlara isabet eden kısmından indirilebilecektir.

Dar mükellef gerçek kişiler için yapılan vergilendirmede, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları dikkate alınacaktır.

Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden (Eurobond) ticari işletmelerce elde edilen faiz geliri ve değer artış kazancının tespitinde ticari kazanç hükümleri uygulanacaktır.

II- GELİR VERGİSİ KANUNUNUN GEÇİCİ 67 nci MADDESİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Gelir Vergisi Kanununa 5281 sayılı Kanunla eklenen Geçici 67 nci maddede yer alan düzenlemelere ilişkin ayrıntılı açıklamalar 257 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde 30/12/2005 tarihli ve 26039 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. yapılmış olup, maddenin uygulanmasına ilişkin olarak tereddüde düşüldüğü anlaşılan aşağıdaki konuların açıklanmasına gerek görülmüştür.

1. Veraset Yoluyla veya İvazsız Olarak Edinilen Menkul Kıymetlerde Alış Bedeli Olarak Dikkate Alınacak Tutar

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkra hükmü ile bankalar ve aracı kurumlar, alım-satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark üzerinden vergi tevkifatı yapmakla sorumlu tutulmuştur.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinde, veraset ve intikal vergisinin matrahının, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değerleri olduğu hükme bağlanmıştır.

Vergi Usul Kanununun 294 üncü maddesine göre bir vergiye matrah olan servet veya servet unsuru mahiyetindeki hisse senetleri ve tahviller borsa rayici ile, borsada kayıtlı olmayanlar ise emsal bedeliyle değerlendirilmektedir.

Bu durumda, mirasçılara veraset yoluyla intikal eden hisse senedi ve tahviller ölüm tarihinde, diğer suretle bedelsiz intikallerde ise bu kıymetlerin hukuken iktisap edildiği tarihte elde edilmiş kabul edilecek, miras bırakanın ölümü veya hukuki iktisabın gerçekleştiği tarihteki borsa rayici, borsaya kayıtlı olmayanlar için ise bu tarihteki emsal bedeli, söz konusu kıymetlerin alış bedeli olarak esas alınacaktır.

Buna göre, veraset yoluyla iktisap edilen Geçici 67 nci madde kapsamındaki menkul kıymetlerin varislerce satılması halinde, satış bedeli ile yukarıda belirtilen şekilde hesaplanan alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Hisse senetlerinin 01/01/2006 tarihinden önce intikal etmesi halinde ise, mirasçılar tarafından elde edilen değer artışı kazançları için 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümler uygulanacaktır.

Veraset yoluyla iktisap edilen tahvil ve bonoların 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olması halinde, bu kıymetlerin iktisap edildiği tarihte bakılmaksızın 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre vergilendirme yapılacaktır.

2. Ödünç İşlemlerinden Elde Edilen Gelirler Üzerinden Yapılacak Tevkifat

Bilindiği üzere, Geçici 67 nci maddenin uygulamasıyla ilgili olarak yayımlanan 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.4.4. Ödünç işlemlerinde tevkifat matrahı" başlıklı bölümünde, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemine konu olması halinde ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden tevkifat yapılacağı belirtilmiştir.

Ödünç işlemine konu olan ve ödünç alanın da elden çıkarmış olduğu hisse senetlerine ilişkin olarak bir temettü dağıtımı yapılması durumunda, ödünç sözleşmesi uyarınca, ödünç alan tarafından ödünç verene, temettü kaybını telafi etmek amacıyla ödeme yapılabilmektedir. Temettü ödemeleri Geçici 67 nci madde kapsamına girmemekle birlikte söz konusu gelir (temettü telafi tazminatı), ödünç veren tarafın lehine kalan bir gelir niteliği taşıdığından Geçici 67 nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulacaktır.

3. Menkul Kıymet Yatırım Fon ve Ortaklıklarında Giderlerin Dağıtımı

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları (borsa yatırım fonları hariç), 31/12/2005 tarihinde mevcut olan portföylerini, bu tarihten sonra alıp satacakları menkul kıymetlerden ayrı olarak izlemek zorundadırlar.

Bu durumda, fon ve ortaklıkların genel giderleri (fon yönetim ücretleri, aracılık komisyonları vb.)

yukarıdaki şekilde izlenen portföy kısımlarının toplam portföy bileşimi ağırlığına göre dağıtılacaktır. İlgili portföy bileşiminde yer alan menkul kıymetlerle doğrudan ilişkilendirilen giderler ise, sadece ilgili kısım portföy kazançlarından indirilecektir.

Örnek:

(X) menkul kıymet yatırım fonunun 15/03/2006 tarihinde, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç/iktisap edilmiş menkul kıymetlerle ilgili I. Kısım portföyü 4.000.000 YTL, bu tarihten sonra alım-satım yapılan menkul kıymetlerden dolayı oluşan II. Kısım portföyü 6.000.000 YTL olmak üzere toplam 10.000.000 YTL'lik portföy bileşimi bulunmaktadır.

Anılan Fon, ilgili dönemde 50.000 YTL fon yönetim ücreti ödemiş ve II. Kısım portföyde bulunan menkul kıymetlerle ilgili olarak 1.000 YTL gider yapmıştır.

Bu durumda, I. Kısım toplam portföy bileşiminin % 40'ını, II. Kısım ise % 60'ını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, fon yönetim ücretinin 20.000 YTL'si Portföyün I. Kısmı; 30.000 YTL'si ise II. Kısmı ile ilişkilendirilecektir.

	Portföy Bileşimi	Oran(%)	Genel Giderler
I.Kısım Portföy	4.000.000 YTL	40	20.000 YTL
II.Kısım Portföy	6.000.000 YTL	60	30.000 YTL
TOPLAM	10.000.000 YTL	100	50.000 YTL

II.Kısım portföyde bulunan menkul kıymetlerle ilgili olarak yapılan 1.000 YTL gider ise sadece ilgili portföyle ilişkilendirilecektir.

4. İlk Giren İlk Çıkar ve Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemlerinin Uygulanması

257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "2.4.1.2. Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması" başlıklı bölümünde, aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması durumunda ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkiyat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedelinin belirleneceği, aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisinin dikkate alınabileceği, ancak tevkiyat matrahının ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirleneceği açıklanmıştır.

Söz konusu maliyet yöntemleri, sadece 01/01/2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması durumunda uygulanacak olup, 31/12/2005 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının maliyet hesaplama yöntemine dahil edilmemesi ve bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31/12/2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

4.1.Ağırlıklı Ortalama Yöntemine Göre Maliyeti Hesaplanan Menkul Kıymetlerin Ertesi Güne Devri

Tevkiyat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedelinin tespitinde, ağırlıklı ortalama yönteminin seçildiği ve menkul kıymetlerin tamamının aynı gün içinde satılmayarak ertesi güne devredildiği durumlarda, menkul kıymetlerin maliyet bilgisi olarak izleyen günlere; ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre hesaplanan tutarlar aktarılacaktır.

4.2. İşlemden Sonra Eski Tarihli Menkul Kıymetlerin Virmanlanması

Tevkiyat matrahı hesaplanarak işlemin tamamlanmasından sonra, bu hesaplamayı etkileyecek olan geçmiş tarihli bir menkul kıymetin müşteri portföyüne dahil olması veya virmanın geç ulaşması durumunda, geriye dönülerek düzeltme işlemi yapılmasına, yani tevkiyat matrahının portföye dahil olan menkul kıymetler de dikkate alınmak suretiyle yeniden hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır.

4.3. Hatalı İşlemlerin Düzeltilmesi

Tevkifat matrahının belirlenmesinde yanlış müşteri hesabına kayıt, hatalı fiyat veya miktar girişi gibi hatalı işlemlerin tespit edilmesi durumunda söz konusu işlemlerin geriye dönük olarak düzeltilmesi, izleyen işlemlerin bu düzeltilmiş bilgiler doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

Hatalı işlemin ilgili döneme ilişkin beyanname verildikten sonra tespit edilmesi durumunda ise Vergi Usul Kanunu hükümleri çerçevesinde düzeltme beyannamesi verilmesi mümkün bulunmaktadır.

4.4. Maliyet Hesaplama Yönteminin Değiştirilmesi

Bir banka veya aracı kurumda aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemleri için seçilmiş olan maliyet hesaplama yönteminin, müşterinin ilgili banka/aracı kurumdaki portföyünde yer alan hesaplama konu menkul kıymetlerin tamamen elden çıkarılincaya kadar değiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

4.5. Virman İşlemlerinde İlk Giren İlk Çıkar Yönteminin Uygulanması

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının bir banka veya aracı kurumdaki bir hesaptan herhangi bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi durumunda (virman işlemleri) nakli gerçekleştirilecek olan kıymet ilk giren ilk çıkar yöntemine göre tespit edilecektir.

4.6. Virman İşlemlerinde Tevkifat

Bilindiği üzere, Geçici 67 nci maddenin uygulamasıyla ilgili olarak yayımlanan 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.8. Maliye Bakanlığına yapılacak bildirimler" başlıklı bölümünde, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemlerinin vergilendirme açısından alım-satım işlemi kabul edilerek tevkifata tabi tutulacağı, tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmadığı belirtilmiştir.

Buna göre, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının, bir sözleşmeye dayanarak teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması durumları dışında, müşterilerin talimatıyla diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri mülkiyetin devri kabul edilerek tevkifat yapılacaktır.

5. Aynı Tür Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları

Geçici 67 nci maddenin uygulamasıyla ilgili ayrıntılı açıklamaların yapıldığı 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.4.1.11. Alım-satım işlemlerinin bir kısmının zararlı sonuçlanması" başlıklı bölümünde, aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde esas alınacak sınıflandırmaya yer verilmiştir.

Söz konusu sınıflandırmanın yapılmasında döviz, altına veya başka bir değere endeksli olma niteliği göz ardı edilerek, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının temelde ne tür getiriye (sabit/değişken) sahip olduğu dikkate alınmıştır.

Dolayısıyla, literatürde "Sabit Getirili Menkul Kıymetler" içerisinde yer alan tahvil ve bonoların değişken faizli, döviz, altına veya başka bir değere endeksli olması durumu değiştirmeyeceğinden, söz konusu tahvil ve bonoların da sabit getirili menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

6. Yabancı Para Cinsinden İhraç Edilen Menkul Kıymetlerde Tevkifat Matrahının Tespiti

257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.4.1.9. Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları" başlıklı bölümünde; tevkifat matrahı belirlenirken kur olarak, işlem anında kullanılan kurun, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise T.C. Merkez Bankası (TCMB) döviz alış kurunun esas alınacağı belirtilmiştir.

Buna göre, yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılan ve işlem anında kuru bulunmayan alım işlemlerinde, TCMB döviz alış kurunun

dikkate alınması gerekmekte olup, işlem anında kuru bulunmayan satış işlemlerinde ise TCMB döviz satış kuru dikkate alınacaktır.

7. Fiziken Teslimlerde Maliyet Bildirimi

257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "2.4.1.14. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının fiziken bir banka veya aracı kuruma teslim edilmesi" başlıklı bölümünde; menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının fiziken bir banka veya aracı kuruma teslim edilmesi halinde alış bedeli olarak, tevsik edilmesi kaydıyla, kıymet sahibinin beyanının esas alınacağı ve kıymetin alış tarihi veya bedelinin tevsik edilmesinde, aracı kurum veya bankalar tarafından ya da ihracı gerçekleştiren kurum tarafından düzenlenen belgelerin kullanılacağı belirtilmiştir.

Ancak, alış bedelinin tevsik edilemediği fiziken teslimlerde menkul kıymetin alış bedeli olarak, bu kıymetin teslim alındığı yılda borsada işlem gördüğü ilk seansta alındığı kabul edilecek olup, bu seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi, daha önce borsada işlem görmemesi durumunda ise bir yıl önce alındığı kabul edilerek yine bu yıl içinde işlem gördüğü ilk seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi esas alınacaktır.

Diğer taraftan, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak, yargı mercilerince bilirkişi raporuna göre tespit edilmiş bir değer bulunması halinde alış bedeli olarak bu değer de esas alınabilecektir.

8. Tezgah üstü İşlemlerde Maliyet Bildirimi

Menkul kıymetlerin tezgah üstü işlemlerde tevkifat uygulamasında esas alınacak alış maliyeti ve işlem fiyatı konusunda 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin "2.1.1.4 Tezgah üstü işlemlerde tevkifat" başlıklı bölümünde gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Buna göre, yapılacak virmanlarda müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat, söz konusu menkul kıymetin işlem fiyatı (alıcı için ise alış maliyeti) olarak kabul edilecektir. Ancak, yazılı olarak bildirilen fiyat, söz konusu menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği seanstan önceki seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı kadar olacaktır.

Diğer taraftan, müşterilerin herhangi bir fiyat bildirmediği virman işlemlerinde, ilgili menkul kıymetin o gün işlem görmemesi halinde, virman gününden bir önceki günde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ikinci seansta (ikinci seansta işlem görmemesi halinde ilk seansta) oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Menkul kıymetin, İMKB' de bir önceki gün içinde de işlem görmemesi halinde hisse senetleri için son işlem gördüğü günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisinin, Devlet tahvili ve hazine bonoları için ise T.C. Merkez Bankası'na açıklanan fiyatların dikkate alınması gerekmektedir.

9. Maliye Bakanlığına Yapılacak Bildirimler

Bilindiği üzere, Geçici 67 nci madde uygulamasında, banka veya aracı kurumların 257 seri no.lu Tebliğ ekinde yer alan bildirimleri elektronik ortamda Maliye Bakanlığına göndermeleri zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu çerçevede, söz konusu bildirimler ile "Dar Mükelleflere Yönelik Eurobond Alım-Satım Bildirimi" internet ortamında elektronik beyanname ile ilgili düzenlemelere göre, elektronik beyanname programı aracılığıyla, beyanname ekinde www.gib.gov.tr adresine yapılacaktır.

10. Diğer Hususlar

1. 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "2.4.1.13 Virman İşlemlerinde Tarih ve Maliyet Bildirimi" başlıklı bölümünün üçüncü paragrafında, kuponlu menkul kıymetlerde bildirilecek bedelin kirli alış fiyatı olacağı, söz konusu menkul kıymetlerle ilgili olarak virmandan sonra yapılacak işlemlerde işleme aracılık yapan banka veya aracı kurumun, kendisine virman edilen kirli fiyat üzerinden temiz işlem fiyatı ve varsa kupon başına fazla ödeme tutarını hesaplamak suretiyle tevkifat matrahına ulaşacağı belirtilmiştir.

Menkul kıymetlerin virman edilmesi halinde tevkifat matrahı hesaplanırken, *kupon başına indirilen fazla ödeme tutarlarının* 257 seri no.lu Tebliğ eki Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Aracının Başka Banka veya Aracı Kuruma Aktarım Bildirimindeki “Aktarılan Menkul Kıymetin Tutarı” sütununda ayrıca belirtilmesi gerekmektedir.

2. 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin “8. 01/01/2006 Tarihinden Önce İhraç Edilen Tahvil ve Bonolardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi” başlıklı bölümünün üçüncü paragrafında, 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirlerin, dar mükellef kurumlar tarafından özel beyanname ile beyan edileceği ve söz konusu menkul kıymetlerin elde tutulma sürecinde elde edilen gelirlerin de bu beyannameye dahil edilmesinin zorunlu olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda, beyannameye dahil edilmesi zorunlu olan “elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler” ifadesinden anlaşılması gereken; satışı gerçekleşmiş olan söz konusu menkul kıymetlerden elde edilen alım-satım kazançlarıdır. Dar mükellef kurumlar tarafından verilecek özel beyannamelere henüz satışı gerçekleşmemiş olan menkul kıymetlerin beyanname tarihi itibarıyla değerlendirilerek oluşacak değerlendirme farkının eklenmesi söz konusu olmayacaktır.

3. 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin “2.1.1.5 Takasbank- Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler” başlıklı bölümünün son paragrafında, işlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğünün, 257 seri no.lu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. Müşteri tarafından bildirimin yapılmadığı durumlarda, söz konusu yazılı bildirimin bu müşteriye saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından yapılması da mümkün bulunmaktadır.

4. Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesi, bu maddenin uygulanmasına ilişkin olarak yayımlanan 257 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ve bu Tebliğ'de yer alan “alım-satım kazançları” ifadesinden; Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarında söz edilen “sermaye değer artış kazançları” anlaşılacaktır.

5. 18/06/1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu 19/10/2005 tarihli ve 5411 numaralı Bankacılık Kanunu ile yürürlükten kaldırıldığından, Geçici 67 nci maddenin 12 numaralı fıkrasında geçen banka kavramı, 5411 numaralı Bankacılık Kanununu kapsamında faaliyette bulunan bankalar ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasını ifade etmektedir.